

Hotărârea CNCD cu privire la neretragerea manualului de religie care prezintă negativ unele culte

Hotărârea nr. 42/09.02.2011

Dosar nr.: 3A/2010

Petiția nr.: 760/28.01.2010

Petent: Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (autosesizare)

Reclamat: Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului

Obiect: Neretragerea manualului de religie care prezintă negativ unele culte

Criteriu: Religie

I. Numele și domiciliul părților

I.1. Numele și sediul petentei

I.1.1. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Piața Valter Mărăcineanu, nr. 1-3, sector 1, București.

I.2. Numele și sediul reclamatului

I.2.1. Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, Str. General Berthelot, nr. 28-30, sector 1, București.

II. Obiectul sesizării și descrierea presupusei fapte de discriminare

2.1. Autosesizarea din 28.01.2010 arată că în Raportul Departamentului de Stat al SUA pe anul 2009 privind libertatea de religie în România apar următoarele: „Manualul de religie publicat în 2006 de Ministerul Educației și Cercetării sub coordonarea Secretarului de Stat pentru Culte din acel moment a continuat să genereze plângeri și nemulțumiri în rândul grupurilor religioase minoritare. Manualul prezintă întemeierea Bisericii Greco-Catolice în secolul XVIII drept consecință a «prozelitismului Bisericii Catolice» și descrie Martorii lui Iehova, Baha’I și Mormonii drept secte «ce reprezintă un real pericol pentru societate». Într-un capitol din carte se susține că sectele atrag prozeliți prin metode precum: spălarea creierului, mituire, șantaj și exploatare a celor săraci. Deși guvernul a declarat ca manualul a fost retras din școli, Baha’I au semnalat că l-au comandat de la o editură dintre manualele aflate pe lista celor aprobate oficial pentru anul școlar 2008-2009 și că manualul permit conținea textul ofensator”.

III. Procedura de citare

3.1. În conformitate cu art. 20 alin. (4) din O.G. nr. 137/2000, republicată, s-a îndeplinit procedura de citare.

3.2. Au fost solicitate puncte de vedere din partea Asociației Umaniste din România (adresa nr. 1018/09.02.2010), Organizației Religioase Martorii lui Iehova (adresa nr. 1224/16.02.2010), Bisericii Unite cu Roma (adresa nr. 1225/16.02.2010), Adunării Spirituale Naționale a

Bahá'ilor din România (adresa nr. 1226/16.02.2010), Bisericii lui Iisus Hristos a Sfinților din Zilele din Urmă (adresa nr. 1227/16.02.2010) și reclamatului (adresa nr. 1052/10.02.2010).

3.3. Reclamatul a fost citat la sediul Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării (în continuare CNCD) pentru data de 11.05.2010.

3.4. La audierea din 11.05.2010 reclamatul nu s-a prezentat.

IV. Susținerile părților

4.1. Susținerile petentei

4.1.1. Autosesizarea înregistrată la CNCD cu nr. 765/28.01.2010 arată că în Raportul Departamentului de Stat al SUA pe anul 2009 privind libertatea de religie în România apar următoarele: „Manualul de religie publicat în 2006 de Ministerul Educației și Cercetării sub coordonarea Secretarului de Stat pentru Culte din acel moment a continuat să genereze plângeri și nemulțumiri în rândul grupurilor religioase minoritare. Manualul prezintă întemeierea Bisericii Greco-Catolice în secolul XVIII drept consecință a «prozelitismului Bisericii Catolice» și descrie Martorii lui Iehova, Baha’I și Mormonii drept secte «ce reprezintă un real pericol pentru societate». Într-un capitol din carte se susține că sectele atrag prozeliți prin metode precum: spălarea creierului, mituire, șantaj și exploatare a celor săraci. Deși guvernul a declarat ca manualul a fost retras din școli, Baha’I au semnalat că l-au comandat de la o editură dintre manualele aflate pe lista celor aprobate oficial pentru anul școlar 2008-2009 și că manualul primit conținea textul ofensator”.

4.2. Susținerile reclamatului

4.2.1. Prin adresa nr. 15522/18.03.2010, înregistrată la CNCD cu nr. 2389/24.03.2010 reclamatul consideră că sesizarea vizează Centrul Național de Evaluare și Examinare din cadrul ministerului, fiind luate următoarele măsuri: retragerea de la comercializare și de la folosirea în activitatea didactică a manualului de religie pentru clasa a XI-a (cultul ortodox), tipărit la Editura Corint în anul 2006, revizuirea și retipărirea manualului.

4.3. Susținerile Organizației Religioase Martorii lui Iehova

4.3.1. Prin adresa nr. 498/04.03.2010, înregistrată la CNCD cu nr. 1788/05.03.2010, Organizația Religioasă Martorii lui Iehova consideră justificată autosesizarea.

4.4. Susținerile Adunării Spirituale Naționale a Bahá'ilor din România

4.4.1. Prin adresa înregistrată la CNCD cu nr. 2587/06.04.2010 Adunarea Spirituală Națională a Bahá'ilor din România arată că s-a adresat cu memorii către reclamat, memorii la care nu au primit răspuns. Manualul a rămas în circulație, aducând prejudicii comunității. Depune acte în susținerea celor afirmate.

4.5. Susținerile Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolică

4.5.1. Prin adresa nr. 70/19.04.2010, înregistrată la CNCD cu nr. 2954/19.04.2010, Biserica Română Unită cu Roma arată că manualul în cauză conține elemente discriminatoare la adresa cultului, iar acest manual nu a fost retras, fiind achiziționabil prin site-ul editurii. Depune dovezi în susținerea celor afirmate.

V. Motivele de fapt și de drept

Opinia majoritară formulată de Asztalos Csaba Ferenc, Gergely Dezideriu, Jura Cristian, Pop Ioana Liana, Vasile Alexandru Vasile, Vlaș Caludia Sorina

1. Descrierea faptei de discriminare: „manualul de religie publicat în 2006 de Ministerul Educației și Cercetării sub coordonarea Secretariatului de Stat pentru Culte din acel moment a continuat să genereze plângeri și nemulțumiri în rândul grupurilor religioase minoritare. Manualul prezintă întemeierea Bisericii Greco-Catolice în secolul al XVIII-lea drept consecință a prozelitismului Bisericii Catolice și descrie Martorii lui Iehova, Baha’I și Mormonii drept secte ce reprezintă un real pericol pentru societate. Într-un capitol din carte se susține că sectele atrag prozeleți prin metode precum: spălare creierului, mituire, șantaj și exploatarea a celor săraci. Deși guvernul a declarat că manualul a fost retras din școli, Baha’i au semnalat că l-au comandat de la o editură dintre manualele aflate pe lista celor aprobate oficial pentru anul școlar 2008-2009 și că manualul primit conținea textul ofensator”. (Raportul Departamentului de Stat al SUA pe anul 2009 privind libertatea de religie în România).

Potrivit notei de autosesizare nr. 3A/28.01.2010, fapta poate fi încadrată în art. 2 alin. (1), (3)-(5) și art. 15 al O.G. nr. 137/2000, republicată.

2. Raportat la obiectul petiției, Colegiul director prin Hotărârea nr. 279/02.10.2007 a stabilit că Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, respectiv Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare în Învățământul Preuniversitar, prin avizarea manualului de „Religie – Cultul ortodox” pentru clasa a XI-a, ediția 2006, publicat de editura Corint, au încălcat dreptul la demnitate al comunității de religie Baha’i, conform art. 15 din O.G. nr. 137/2000, republicată.

La acea dată, Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare în Învățământul Preuniversitar a comunicat CNCD prin adresa nr. 1203A/10.09.2007 că „s-a dispus retragerea de la comercializarea și de la folosirea în activitatea didactică a manualului de religie pentru clasa a IX-a (cultul ortodox) tipărit de Editura Corint în anul 2006, care, la p. 90-91, conține elemente neconforme cu realitatea”. De asemenea, potrivit acestei adrese „respectivul manual a fost revizuit și retipărit în forma prezentată în anexă iar programa școlară nu conține niciun fel de referiri la religia în cauză și nu permite introducerea acestei teme”.

Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului prin adresa nr. 15522/18.03.2010 a confirmat cele precizate în adresa din 2007 a Centrului Național pentru Curriculum și Evaluare în Învățământul Preuniversitar, arătând că manualele de religie sunt avizate de Minister, dar acestea sunt achiziționate de pe piața liberă de către elevi.

3. În fapt, Colegiul director reține că în anul 2007 Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare în Învățământul Preuniversitar a dispus retragerea de la comercializarea și de la folosirea în activitatea didactică a manualului de religie pentru clasa a IX-a (cultul ortodox) tipărit de Editura Corint în anul 2006, care, la p. 90-91, conține elemente care aduc atingere demnității umane a cetățenilor români aparținând altor culte. Manualul a fost corectat și retipărit.

Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului răspunde pentru utilizarea unor manuale care respectă principiul egalității și nediscriminării în învățământul preuniversitar. Apreciem că prin interzicerea utilizării manualului de religie în cauză, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului și-a îndeplinit obligațiile legale în speță.

Nu se poate reține culpa Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului pentru comercializarea în librării a manualului de religie „Cultul ortodox” pentru clasa a IX-a, ediția 2006, deoarece Ministerul nu are competențe în acest domeniu. Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului trebuie să monitorizeze eventuale cazuri în care în școli nu se predă după manualele autorizate de acesta.

În speța de față nu se sesizează o astfel de faptă, ci se arată că un cult interesat a fost în posibilitatea de a comanda de pe piață o carte care nu a mai fost autorizată de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului pentru a fi utilizată la predare în școli.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării face distincție între existența pe piață a unui manual și utilizarea efectivă în școli a acestuia. Consiliul constată că manualul de religie „Cultul ortodox” pentru clasa a IX-a ediția 2006 există pe piață dar nu este utilizat în procesul de predare. La predare se utilizează o altă ediție a acestui manual, care are conținutul revizuit în punctele sesizate ca aducând atingere principiului egalității și interzicerii discriminării.

Față de cele mai sus, Colegiul (cu 6 voturi pentru, 1 împotriva) constată că:

- presupusa faptă de discriminare nu există potrivit art. 2 alin. (1) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare republicată, în sensul în care Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului a interzis încă din 2007 utilizarea manualului de religie de clasa a IX-a „Cultul ortodox” ediția 2006 în sistemul de învățământ. Retragera de la comercializare nu se poate imputa Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului. O astfel de obligația ar putea fi reținută în sarcina editurii;

- Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării nu poate dispune retragerea de pe piață, de la comercializare a manualului religie de clasa a IX-a „Cultul ortodox”, ediția 2006. În speța de față, o astfel de măsură ar reprezenta un act de cenzură și o încălcare a art. 2 alin. (8) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare republicată.

Opinia separată exprimată de Haller István

5.1. Colegiul director a constatat prin Hotărârea nr. 279/02.10.2007 faptul că Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului și Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare în Învățământul Preuniversitar, prin avizarea manualului Religie - Cultul ortodox pentru clasa a XI-a, ediția 2006, publicat de editura Corint, au încălcat dreptul la demnitate al comunității de religie Bahá’I, conform art. 15 al O.G. nr. 137/2000, republicată.

5.2. În mod similar, acest manual încalcă dreptul la demnitate și al altor comunități religioase din România.

5.3. Acest fapt este recunoscut inclusiv de reclamat, care arată că au fost luate următoarele măsuri: retragerea de la comercializare și de la folosirea în activitatea didactică, revizuirea și retipărirea manualului.

5.4. Constat că afirmația reclamatului nu este conformă cu realitatea, întrucât manualul în cauză poate fi comandat, prin internet, inclusiv de la editură. Afirmația cu privire la neutilizarea manualului în activitatea didactică nu s-a probat de către reclamat. Reclamatul nu a depus nicio probă privind informarea cadrelor didactice care predau religie ortodoxă să nu utilizeze manualul editat în 2006.

5.5. În domeniul discriminării, sarcina probei este împărțită între petent și reclamat [O.G. nr. 137/2000, art. 20 alin. (6): „Persoana interesată are obligația de a dovedi existența unor

fapte care permit a se presupune existența unei discriminări directe sau indirecte, iar persoanei împotriva căreia s-a formulat sesizarea îi revine sarcina de a dovedi că faptele nu constituie discriminare”]. Există probe la dosar care arată că manualul în cauză poate fi achiziționat, totodată reclamatul nu a depus probe contrare privind retragerea sau neutilizarea în cadrul procesului educațional al acestui manual, deși, prin citație, s-a precizat în mod expres că se solicită aceste probe din partea reclamatului.

5.6. Astfel în mod eronat a reținut Colegiul director că fapta de discriminare nu există; există probe care indică existența unei discriminări directe, iar reclamatul nu a dovedit că faptele respective nu constituie discriminare. Consider că o simplă afirmație, fără nicio probă, nu poate constitui baza unei decizii care să nege existența unei fapte.

5.7. Totodată, în mod eronat a reținut Colegiul director că reclamatul nu poate dispune retragerea de la comercializare a unui manual. Însuși reclamatul afirmă că a dispus retragerea de la comercializare a manualului, ceea ce, de fapt, nu s-a confirmat. Cum, spre exemplu, se poate dispune retragerea de la comercializare a unui produs care dăunează sănătății, în mod similar se poate dispune retragerea unui produs care afectează dreptul la demnitate al unor comunități religioase. Retragerea poate fi dispusă de reclamat (se poate observa ca reclamatul nu s-a apărat invocând lipsa calității procesuale pasive), întrucât solicitarea se referă la un manual, manuale ce nu pot fi comercializate fără avizul reclamatului.

5.8. Astfel se rețin două fapte ale reclamatului: nu a dispus ca manualul în cauză să fie retras de la comercializare și nu a dispus ca manualul în cauză să nu fie utilizat în educație.

5.9. O.G. nr. 137/2000 privind combaterea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, la art. 2.5, prevede: „Constituie hărțuire și se sancționează contravențional orice comportament pe criteriu de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată, vârstă, handicap, statut de refugiat ori azilant sau orice alt criteriu care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant ori ofensiv”.

5.10. Consider că menținerea în comerț și în procesul educațional de către reclamat al unui manual despre care s-a constatat că încalcă dreptul la demnitate reprezintă un comportament care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant, ofensiv pe criteriul religiei.

5.11. Îmi exprim profunda indignare privind atitudinea reclamatului, care pe de o parte nu depune toate diligențele necesare pentru a oferi elevilor ortodocși o educație în spiritul toleranței, pe de altă parte încearcă să inducă în eroare autoritățile cu privire la realitate, afirmând, fără nicio probă în acest sens, că diligențele au fost depuse.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, cu 6 voturi pentru și 1 împotriva ale membrilor prezenți la ședință

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. Presupusa faptă de discriminare nu există potrivit art. 2 alin. (1) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, în sensul în care Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului a interzis încă din 2007 utilizarea manualului de religie de clasa a IX-a „Cultul ortodox”, ediția 2006, în sistemul de învățământ;

2. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării nu poate dispune retragerea de pe piață a unui manual;

3. Clasarea dosarului;

4. O copie a prezentei hotărâri se va comunica reclamatului, Secretariatului de Stat pentru Culte, Ambasadei SUA din București, Asociației Umaniste din România, Organizației Religioase Martorii lui Iehova, Bisericii Unite cu Roma, Adunării Spirituale Naționale a Bahá'ilor din România, Bisericii lui Isos Hristos a Sfinților din Zilele din Urmă.

*

*

*

Membrii Colegiului director prezenți la ședință: ASZTALOS CSABA FERENC, GERGELY DEZIDERIU, HALLER ISTVÁN, JURA CRISTIAN, POP IOANA LIANA, VLAȘ CLAUDIA SORINA, VASILE ALEXANDRU VASILE.